

УДК 616.89-008.19-057.72:159.9.072:159.937.51

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТІ КОЛЬОРОВИХ ВИБОРІВ ЗА ТЕСТОМ МКВ ЕМІГРАНТІВ ТА РЕЕМІГРАНТІВ, ХВОРИХ НА ДЕПРЕСИВНІ РОЗЛАДИ

© О. П. Венгер

Стаття присвячена дослідженню характерологічних особливостей емігрантів та реемігрантів, хворих на депресивні розлади через аналіз результатів за методом кольорових виборів. Наведено нові дані щодо впливу фактору еміграції та рееміграції на характерологічні особливості хворих з депресивними розладами психогенного, ендогенного та органічного характеру та формування відповідних патохарактерологічних рис у даних групах пацієнтів

Ключові слова: емігранти, реемігранти, депресивні розлади, метод кольорових виборів, патохарактерологічні особливості, провідні синдроми

Aim of research – the study of characterological features of emigrants and re-emigrants by the analysis of color choices according to Lusher's test.

Methods. Examination was carried out using the method of colored choices (modified eight-color test of M. Lusher). Statistical analysis of the results was carried out using the distinct Fisher criterion.

Results. We examined 196 emigrants, 191 re-emigrants and 198 persons that were not emigrants. The new data as to the influence of emigration and re-emigration factor on characterological features of patients with depressive disorders of psychogenic, endogenous and organic character are given in the work. There was demonstrated the formation of pathocharacterological features by hypothymeric (dysthymic) type with the predomination of anxious-depressive features in emigrants and astheno-depressive ones in re-emigrants with the most expressed differences in the group of psychogenic depressions and the least expressed ones – in the group of depressive disorders.

Conclusions. The results of research allow talk about the presence of pathocharacterological features by hypothymeric (dysthymic) type in studied patients that must be considered within the main syndrome – depressive or anxious-depressive one in the context of influence of socio-psychological factors on the peculiarities of personal transformations. Emigration as a whole must be considered as the factor that favors pathocharacterological development in direction of the anxious-depressive changes and re-emigration – as the factor of astheno-depressive and apatho-depressive personal transformations. The influence of emigration and re-emigration factor on the personal features is mostly manifested in the group of psychogenic depressions and it is the least the group of organic depressive disorders

Keywords: emigrants, re-emigrants, depressive disorders, method of color choices, pathocharacterological features, main syndromes

1. Вступ

Проблема еміграції та рееміграції в Україні входить до числа найбільш актуальних державних та суспільних проблем. Міграція з сучасних наукових позицій розглядається як один з факторів, що негативно впливає на стан психічного здоров'я, провокує маніфестацію або екзацерацію ендогенних психічних захворювань. Рядом досліджень встановлено наявність негативних особистісних змін, асоційованих з міграцією: емоційної нестійкості, тривожності, фрустрованості, психічної дезадаптації, депресивних розладів. Депресивні розлади є однією з найпоширеніших та небезпечних психічних патологій. При цьому наукові дані щодо особливостей психологічної сфери емігрантів та реемігрантів, хворих на різні форми депресій, є вкрай недостатніми. Водночас, при значній соціальній та медичній значущості проблеми еміграції та рееміграції в Україні, її дослідженню та вирішенню не приділяється належної уваги.

Виходячи з цього, ми дослідили патохарактерологічні особливості емігрантів та реемігрантів, хворих на психогенні, ендогенні та органічні депресивні розлади.

Дослідження особистісних особливостей емігрантів та реемігрантів мають важливе медичне та соціальне значення. Ступінь психосоціальної адаптації та інтеграції емігрантів у країнах-реципієнтах значною (якщо не переважною) мірою визначаються індивідуально-типологічними рисами та рівнем адаптивних ресурсів особистості. Очевидно, що згода на еміграцію та пов'язану з цим кардинальну зміну життєвого стереотипу передбачає певний аналіз перспектив, цінностей, установок, і співставлення власних можливостей з об'єктивно існуючими умовами. Тому, вивчення даної групи пацієнтів, має важливе значення як для встановлення особистісних особливостей емігрантів та реемігрантів, так і для розуміння патогенетичних механізмів, які лежать в основі виникнення різних форм депресивних розладів у цієї категорії осіб.

2. Обґрунтування дослідження

Аналіз даних досліджень останніх років щодо психологічних особливостей емігрантів дає підстави вважати, що еміграція асоційована з певними особистісними рисами, які передбачають високу ак-

тивність, наполегливість у досягненні мети, агресивність, готовність до боротьби за місце у новому соціумі, відсутність сибаритських установок тощо [1]. Водночас, фактор еміграції (рееміграції) є надзвичайно потужним психоемоційним стресом, який має об'єктивний характер, є тривалим, і, закономірно, здатен викликати певні трансформації особистісних рис, зокрема, емоційну нестійкість, тривожність, соціальну інтроверсію, конформність на поведінковому рівні, підозрілість, емотивність та фрустрованість, низький рівень фрустраційної толерантності, що проявляється неврастенічними розладами, пролонгованими депресивними реакціями та депресивними епізодами [2–4]. Еміграція також розглядається як фактор, що провокує маніфестацію або екзацербацию ендогенних психічних захворювань [5–9].

Дослідження специфічних характеристик особистості емігрантів та реемігрантів дає можливість одержати надзвичайно важливі дані для оцінки загального стану психічного здоров'я населення та його актуальних тенденцій, а також для розробки адресних профілактичних заходів.

3. Мета дослідження

Вивчення характерологічних особливостей емігрантів та реемігрантів шляхом аналізу кольорових виборів за тестом МЦВ.

4. Матеріали і методи

Відповідно до завдань дослідження нами було обстежено 196 осіб, які щонайменше протягом останнього року проживали за межами України і планували найближчим часом повернутися за кордон (емігранти), 191 особа, які не менше року проживали за межами України і протягом останнього року повернулися для постійного проживання в Україну (реемігранти) та 198 осіб, які постійно проживають в Україні, і ніколи не виїжджали за її межі для тривалого проживання (не емігранти). Усім обстеженим був встановлений остаточний клінічний діагноз депресивного розладу відповідно до критеріїв МКХ-10. Психогенні депресивні розлади (коди за МКХ-10 F43.21 та F43.22) встановлені у 69 не емігрантів, 68 емігрантів та 67 реемігрантів, ендогенні (коди за МКХ-10 F31.3, F31.4, F32.1, F32.2, F33.1 та F33.2) – відповідно у 65, 66 та 63 осіб, органічні (код за МКХ-10 F06.3) – відповідно у 64, 62 та 61 осіб; розбіжності між групами не значущі.

Обстеження проводилося за допомогою методу кольорових виборів (модифікованого восьмикольорового тесту М. Lusher) [10].

Статистичний аналіз результатів проводився за допомогою точного критерію Фішера.

5. Результати дослідження

При аналізі характерологічних особливостей емігрантів та реемігрантів, хворих на депресивні розлади психогенного, ендогенного та органічного характеру, виявлено ряд важливих закономірностей.

Психогенні депресивні розлади у емігрантів та реемігрантів, характеризуються наступним. Най-

більш частим вибором на домінуючих позиціях (перший та другий кольоровий еталони) у емігрантів є кольори соматичного дискомфорту та астенизації – коричневий (36,8 % виборів), синій (22,1 %) і нейтрально-сірий (16,1 %). Такий вибір виявляє фрустрованість потреби у фізіологічному комфорті, підвищену тривожність, емоційну напруженість з тенденцією до соматизації тривоги, погане самопочуття, втому, підвищену дратівливість, неспокій, переживання конфлікту, страх перед майбутнім. Ці дані узгоджуються з результатами клінічного обстеження та психометричного дослідження, які виявили у емігрантів високі рівні тривожності та соматизації.

Кольорові вибори на домінуючих позиціях у реемігрантів мають певні відмінності: найчастішим вибором у цій групі є сірий кольоровий еталон (28,5 %), другим – синій (20,9 %), третім – коричневий (16,4 %). Для таких пацієнтів характерні тенденції до пасивності, відмови від соціальних контактів, спустошення, втому, відчуття нездоланності труднощів, знижений настрій.

У не емігрантів кольоровий вибір на домінуючих позиціях має спільні риси як з вибором, характерним для емігрантів, так і для реемігрантів. Основні кольорові еталони на домінуючих позиціях – коричневий, синій та сірий, однак, частота вибору їх, на відміну від емігрантів та реемігрантів, є приблизно однаковою – відповідно 21,7 %, 20,3 % та 18,2 %, що свідчить про більшу збалансованість основних тенденцій у цій групі.

Значущі розбіжності за виборами кольорів на домінуючих позиціях виявлені для сірого (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$), емігрантів та реемігрантів, ($p < 0,05$)), зеленого (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,05$), не емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$)), фіолетового (між групами емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$)), коричневого (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,01$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$)) та чорного кольорів (не емігрантів та емігрантів ($p < 0,1$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$)).

На медіарних позиціях вибору (третя та четверта) у емігрантів найчастішим варіантом вибору є чорний (36,8 %), набагато меншою є питома вага сірого (19,8 %) та фіолетового (16,9 %) кольорових еталонів. Такий вибір відображує незадоволеність ситуацією, що склалася, песимістичний настрій, намагання уникнути стресової ситуації, відчуття самотності та розчарування. У реемігрантів вибір на медіарних позиціях більш складний: домінування чорного кольорового еталону є не таким очевидним (25,4 %) і поєднується зі значною питомою вагою коричневого (23,9 %), фіолетового (22,4 %) та сірого (15,6 %) еталонів: до описаних вище депресивних тенденцій додаються відчуття приниженості і виснаження, потреба у спокої та допомозі. У не емігрантів кольоровий вибір відрізняється від емігрантів та реемігрантів: основне місце належить фіолетовому кольору (27,5 %), на другій та третій позиціях чорний (26,1 %) та сірий (22,0 %) кольорові еталони, дещо

меншою є питома вага коричневого кольору (18,8 %). Такий вибір виявляє труднощі адаптації, чутливість до середовищних впливів, відчуття самотності, пасивність, занурення у внутрішні переживання, звуження зони життєвого комфорту та загострення чутливості до впливів ззовні.

Значущі розбіжності за кольоровими виборами на медіарних позиціях виявлені для синього (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,1$)), зеленого (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,01$), не емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$)), фіолетового (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,05$)), коричневого (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,01$)) та чорного кольорових еталонів (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$)).

Субрепресивні позиції вибору (п'ята та шоста) у не емігрантів, емігрантів та реемігрантів є схожими: їх займають зелений (відповідно 31,2 %, 30,1 % та 38,1 %), червоний (16,7 %, 19,1 % та 17,9 %) та жовтий (13,8 %, 18,4 % та 15,7 %) кольорові еталони. Такий вибір свідчить про поступливість, прагнення до збереження миролюбних відносин з оточуючими, наявність об'єктивних труднощів та перепон. Значущі розбіжності виявлені для сірого кольорового еталону між групами не емігрантів та реемігрантів ($p < 0,1$) і емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$).

На репресивних позиціях (сьома та восьма) при схожості загальних тенденцій, у емігрантів, реемігрантів та не емігрантів виявляються певні нюанси. У емігрантів та не емігрантів домінує червоний (відповідно 28,7 % та 29,0 %) та жовтий колір (23,5 % та 24,6 %), що відображує фрустрованість потреби у самореалізації та досягненні мети, драгтивність, неврастенічні прояви, стрес з вираженою емоційною нестійкістю та тривогою, розчарування. Натомість, у реемігрантів спостерігається зворотна картина: на репресивні позиції частіше обирається жовтий (25,4 %), а не червоний (23,9 %) кольоровий еталон, що виявляє неспокій, дистрес, знижений фон настрою, відчуття себе у ролі жертви. Виявлені особливості узгоджуються з даними клінічного обстеження і підтверджують більшу поширеність серед емігрантів тривожно-депресивних, а серед реемігрантів – апато-депресивних розладів. Значущі розбіжності виявлені для зеленого кольору (між групами емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$)) та фіолетового кольору (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$)).

Ендогенні депресивні розлади характеризуються більшою важкістю і суттєво меншою залежністю від зовнішніх обставин. Останні розглядаються переважно в якості факторів, що здатні спровокувати загострення або обтяжити перебіг існуючого ендогенного депресивного розладу. Водночас, наявність ендогенних афективних порушень, безумовно, спричинює трансформацію особистості як у напрямку деструктивних особистісних змін, так і формування захисних психологічних механізмів. Фактор емігра-

ції (рееміграції), що є одним з найбільш сильних та тривалих психосоціальних чинників, у цьому аспекті може відігравати важливу роль, а дані, одержані при його дослідженні, можуть використовуватися для розробки ефективних заходів з профілактики загострень і подовження ремісії при депресивних розладах ендогенного характеру.

Кольорові вибори на доміантних позиціях відображують актуальний психоемоційний стан – домінування депресивних проявів: найчастішим вибором в усіх групах є коричневий (у не емігрантів 27,7 %, у емігрантів – 36,4 %, у реемігрантів – 31,6 %) кольоровий еталон, що є корелятом соматичного дискомфорту і відображує проблему тривожності з вітальною (соматичною) складовою, переживання відчуття приниженості і невпевненості. Показово, що найбільш частим цей кольоровий вибір є у емігрантів та реемігрантів, де ознаки тривоги і соматизації є найбільш виразними.

Слід зауважити, що вибір кольорів на доміантних позиціях у емігрантів та реемігрантів, хворих на ендогенні депресивні розлади, відрізняється від того, що виявлений у хворих на психогенні депресії. Так, у емігрантів, які страждають на ендогенні депресивні розлади, найбільш частим поєднанням з коричневим є сірий кольоровий еталон (23,4 %), що виявляє виражену тривогу, неспокій, астенизацію, втому. У реемігрантів картина більш аморфна: коричневий колір однаково часто поєднується з сірим і чорним кольоровими еталонами (по 15,2 %), що виявляє глибоке розчарування, апатію, схильність до самозвинувачень, депресивний настрій. Також у реемігрантів суттєвою є питома вага фіолетового кольору на доміантних позиціях (12,7 %), що виявляє труднощі адаптації і підвищену чутливість до зовнішніх впливів.

Значущі розбіжності при аналізі особливостей кольорових виборів на доміантних позиціях виявлені для сірого кольору (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,1$)), синього (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p < 0,01$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$)), червоного (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,01$), не емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$)), жовтого (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,01$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,1$)), фіолетового (між групами емігрантів та реемігрантів ($p < 0,1$), коричневого (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,1$)) та чорного кольорів (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,1$)).

На медіарних позиціях кольоровий вибір емігрантів, реемігрантів та не емігрантів має загальні тенденції, що характеризуються переважанням чорного кольору (відповідно 34,8 %, 30,2 % та 35,4 %), який відображує знижений настрій, песимізм, наявність інтрапсихічного конфлікту, неспокій. У емігрантів він частіше поєднується з сірим кольором (19,9 %), що відображує прагнення звільнитися від напруги, втому і схильність до обмеження контактів, та з синім кольором (13,6 %), що виявляє напругу, незадоволеність існуючою ситуацією, впертість, непоступливість, ба-

жання позбутися об'єктивно існуючих несприятливих умов та неприємних переживань. Слід зауважити, що у хворих на ендогенні депресивні розлади розбіжності у кольорових виборах на медіарних позиціях між емігрантами, реемігрантами та не емігрантами виражені значно менше, ніж у хворих на психогенні депресії.

Субрепресивні позиції вибору у емігрантів займають переважно зелений (28,8 %) та жовтий (19,7 %) кольорові еталони, що виявляють бажання змінити існуючу ситуацію, незважаючи на об'єктивно існуючі перешкоди, а у реемігрантів – зелений (36,5 %) та синій (19,0 %), що виявляють пасивність, поступливість за наявності внутрішньої напруги. У не емігрантів кольоровий вибір є близьким до притаманного емігрантам (зелений – 28,5 %, жовтий – 16,2 %). Значущі розбіжності виявлені для сірого кольору (при порівнянні груп не емігрантів та емігрантів ($p<0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p<0,1$)), синього (при порівнянні груп не емігрантів та реемігрантів ($p<0,1$)), червоного (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p<0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p<0,1$)) та фіолетового кольорових еталонів (між групами емігрантів та реемігрантів ($p<0,1$)).

На репресивних позиціях вибору кольоровий вибір у емігрантів та реемігрантів, хворих на ендогенні депресивні розлади, в цілому є схожим з тим, який виявлений у хворих на психогенні депресії, однак, ознаки фрустрованості, втоми, апатії у них виражені більшою мірою. Так, основу кольорового вибору на репресивних позиціях у всіх групах складає червоний колір (у емігрантів 34,1 %, у реемігрантів – 40,5 %, у не емігрантів – 26,2 %), що виявляє фрустрацію, апатію, відчуття загрози та безсилля перед ситуацією. У всіх груп червоний еталон на репресивних позиціях найчастіше поєднується з жовтим (відповідно 26,5 %, 25,4 % та 21,5 %), який посилює несприятливі тенденції і виявляє тривогу, розчарування, відчуття неможливості реалізації надій, схильність до віктимізації і відчуття безвихідності ситуації. Найбільшою мірою ці тенденції виражені у групі реемігрантів, найменшою – у не емігрантів. Значущі розбіжності виявлені для зеленого кольору (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p<0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p<0,1$)), червоного (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p<0,05$)) та коричневого кольорів (між групами не емігрантів та емігрантів ($p<0,05$)), не емігрантів та реемігрантів ($p<0,05$)).

Органічні депресивні розлади відрізняються значною ригідністю і стабільністю проявів. Кольорові вибори у хворих на органічні депресивні розлади емігрантів, реемігрантів та не емігрантів є тотожними, і відрізняються переважно частотою вибору того чи іншого кольорового еталону на відповідні позиції.

Так, найбільш типовим вибором у всіх групах на домінуючих позиціях є коричневий (у не емігрантів – 31,3 %, у емігрантів – 41,9 %, у реемігрантів – 35,2 %) та сірий (у не емігрантів – 23,4 %, у емігрантів – 24,2 %, у реемігрантів – 28,0 %) кольорові еталони. Загальні тенденції, що виявляються цим вибором – соматичний дискомфорт, тривога, втома, апатія, від-

чуття нездоланності проблем. Значущі розбіжності на домінуючих позиціях виявлені для червоного кольору (між групами не емігрантів та емігрантів ($p<0,05$)), жовтого кольору (між групами не емігрантів та емігрантів ($p<0,1$)), фіолетового кольору (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p<0,1$), емігрантів та реемігрантів ($p<0,1$)), коричневого кольору (між групами не емігрантів та емігрантів ($p<0,1$)), чорного кольору (між групами не емігрантів та емігрантів ($p<0,1$), емігрантів та реемігрантів ($p<0,01$)).

На медіарних позиціях кольоровий вибір характеризується домінуванням чорного кольорового еталону (відповідно 36,7 %, 37,1 % та 34,4 %), що виявляє невдоволеність ситуацією, розчарування, песимістичний настрій; при цьому у емігрантів та реемігрантів він найчастіше поєднується з сірим кольоровим еталоном (відповідно 14,5 % та 16,4 %), що виявляє депресивні тенденції, прагнення до усамітнення, зменшення кількості контактів з ворожим та неприємним зовнішнім світом, а у не емігрантів – з зеленим та коричневим кольоровим еталоном (по 14,1 %), що виявляє емоційне та фізичне перенапруження, потребу у спокої та допомозі, а також ригідність установок. Значущі розбіжності виявлені для зеленого кольору (між групами емігрантів та реемігрантів, $p<0,05$) та коричневого кольору (між групами не емігрантів та емігрантів, $p<0,1$).

На субрепресивних позиціях вибору у емігрантів найчастіше виявлялося поєднання фіолетового (22,6 %) та зеленого (21,0 %) кольорів, які виявляють відчуття ізольованості та самотності, сенситивність, невдоволеність і почуття образи. У реемігрантів найбільш типовим було поєднання зеленого (34,4 %) та жовтого (28,7 %) кольорів, що виявляє нестійкість самооцінки і розчарування впливом непереборних обставин. У не емігрантів зелений колір (25,8 %) найчастіше поєднується з фіолетовим (17,2 %) та синім (16,4 %) кольорами, що виявляє прагнення до відходу від діяльності, актуальність афіліативної потреби, почуття образи і несправедливості. Значущі розбіжності виявлені для сірого кольору (між групами не емігрантів та емігрантів ($p<0,1$)), зеленого кольору (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p<0,1$), емігрантів та реемігрантів ($p<0,05$)), червоного кольору (між групами емігрантів та реемігрантів ($p<0,05$)), жовтого кольору (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p<0,01$), емігрантів та реемігрантів ($p<0,01$)), фіолетового кольору (між групами не емігрантів та реемігрантів ($p<0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p<0,01$)) та чорного кольору (між групами не емігрантів та емігрантів ($p<0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p<0,05$)).

На репресивних позиціях у емігрантів та не емігрантів частіше виявляється поєднання жовтого (34,7 %) та червоного (33,1 %) кольорових еталонів, що виявляє фрустрацію, дистрес, тривожність та неспокій, а у реемігрантів – поєднання червоного (41,0 %) та фіолетового (28,7 %), що виявляє прагнення до уникнення контактів, зосередження на внутрішніх переживаннях, відчуттям самотності та невпевненості.

Значущі розбіжності виявлені для зеленого кольору (між групами емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$), жовтого кольору (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,1$), не емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,01$)), фіолетового кольору (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,05$), не емігрантів та реемігрантів ($p < 0,05$), емігрантів та реемігрантів ($p < 0,01$)) та коричневого кольору (між групами не емігрантів та емігрантів ($p < 0,1$)).

6. Обговорення результатів дослідження

Що стосується результатів дослідження хворих на депресивні розлади психогенного характеру, виявлені закономірності у особистісних характеристиках і неусвідомлюваних глибинних тенденціях дозволяють говорити про формування певних патохарактерологічних змін. Ці зміни повинні розглядатися у рамках провідного синдрому – депресивного або тривожно-депресивного. На наш погляд, вплив фактору еміграції та рееміграції на особливості особистісних трансформацій опосередковується соціально-психологічними факторами. Водночас, слід мати на увазі певні преморбідні особливості емігрантів та реемігрантів, які також можуть впливати на направленість та виразність патохарактерологічних змін. В цілому еміграцію слід розглядати як фактор, що сприяє патохарактерологічному розвитку у напрямку тривожно-депресивних змін, а рееміграцію – як фактор астено-депресивних та апато-депресивних особистісних трансформацій.

Дані дослідження особистісних змін у емігрантів та реемігрантів, хворих на ендogenous депресивні розлади, свідчать про глибокі патохарактерологічні зміни, що відбуваються як під впливом ендogenous фактору, так і в результаті дії соціально-психологічних чинників. Вплив фактору еміграції та рееміграції у хворих на ендogenous депресивні розлади виявляється у поглибленні патохарактерологічних змін та певній їх диференціації: у реемігрантів частіше виявляються ознаки глибокої астенізації з формуванням пасивно-апатичного типу реагування, а у емігрантів – тривожно-депресивного з виразністю ознак неспокою, помисливості, тривоги, емоційної нестабільності. Слід зауважити, що у групі ендogenous депресій ці тенденції виражені менше, ніж у групі психогенних, що пояснюється вирішальним впливом ендogenous фактору. Водночас, вплив фактору еміграції (рееміграції) повинен враховуватися і у цій групі при розробці лікувально-реабілітаційних та профілактичних заходів.

Вплив фактору еміграції (рееміграції) на структуру особистісних змін у хворих на органічні депресивні розлади проявляється меншою мірою, ніж у хворих на психогенні та ендogenous депресії. Роль цього фактору полягає переважно у посиленні депресивних та фрустраційних проявів у реемігрантів, та тривожних – у емігрантів. Водночас, з урахуванням того, що реемігранти виявили значуще більшу виразність несприятливих гіпостенічних патохарактерологічних змін, а емігранти – тривожно-депресивних, фактор еміграції та рееміграції повинен розгляда-

тися в якості важливого соціально-психологічного чинника, який слід враховувати при розробці лікувально-реабілітаційних та профілактичних заходів.

Основними напрямками подальших досліджень змін у психоемоційній сфері, асоційованих з фактором еміграції (рееміграції) є комплексний аналіз особистісних патопсихологічних трансформацій у емігрантів та реемігрантів, а також розробка нових методів лікування, реабілітації та профілактики депресивних розладів у цієї категорії населення.

7. Висновки

Дослідження особистісних особливостей емігрантів та реемігрантів, хворих на депресивні розлади різного генезу за допомогою проєктивної методики МКВ, дозволило встановити ряд важливих закономірностей.

1. Результати дослідження дозволяють говорити про наявність у досліджених хворих патохарактерологічних рис за гіпотимічним (дистимічним) типом, які повинні розглядатися у рамках провідного синдрому – депресивного або тривожно-депресивного в контексті впливу на особливості особистісних трансформацій соціально-психологічних факторів.

2. В цілому еміграцію слід розглядати як фактор, що сприяє патохарактерологічному розвитку у напрямку тривожно-депресивних змін, а рееміграцію – як фактор астено-депресивних та апато-депресивних особистісних трансформацій.

3. Найбільшою мірою вплив фактору еміграції та рееміграції на особистісні особливості виявляється у групі психогенних депресій, і найменшим – у групі органічних депресивних розладів.

4. Виявлені закономірності повинні враховуватися при розробці лікувальних, реабілітаційних та профілактичних заходів.

Література

1. Кириленко, Я. Интердисциплинарные аспекты миграции [Текст] / Я. Кириленко, Е. Чуманская // Архів Національної бібліотеки ім. В. Вернадського. – 2011. – Т. 15, № 2 (55). – С. 52–53. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Chem_Biol/Tzhp/2011_2/pdf/52-53.pdf
2. Міграція в Україні: факти і цифри [Текст]. – Міжнародна організація з Міграції. – Київ: Представництво МОМ в Україні, 2011. – 7 с.
3. Щорічна Доповідь про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Постанова Верховної Ради України від 05.04.2011 року № 3194-VI [Текст] // Голос України. – 2011. – № 35. – С. 23–29.
4. Слюсаревський, М. М. Психологія міграції [Текст]: навч. пос. / М. М. Слюсаревський, О. Є. Блинова; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. – Кіровоград: Імекс, 2013. – 242 с.
5. Юрценюк, О. С. Особливості лікування психотичних психічних розладів у жінок – трудових мігрантів [Текст] / О. С. Юрценюк // Молодий вчений. – 2014. – № 1 (04). – С. 190–192. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_1\(04\)_44](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_1(04)_44)

6. Колянов, В. Б. Некоторые особенности психологической адаптации мигрантов [Электронный ресурс] / В. Б. Колянова, В. П. Борjak, Н. В. Барнаш, Л. В. Михайленко // ЦМИ. – Режим доступа: http://migrocenter.ru/conferences-kavkaz-m_kavkaz030

7. Ковальчук, А. Психологічні наслідки трудової міграції для мігрантів та їхніх сімей [Електронний ресурс] / А. Ковальчук // Режим доступа: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16855/1/26-Kovalchuk-210-216.pdf>

8. Хаустова, О. О. Психосоціальна реабілітація: проблеми і шляхи вирішення [Текст] / О. О. Хаустова // Архів психіатрії. – 2015. – Т. 21, № 2. – С. 36–42.

9. Собчик, Л. Н. Метод цветowych выборов – модифицированный восьмицветовой тест Люшера [Текст] / Л. Н. Собчик. – М.: МКЦ, 1990. – 88 с.

10. Блинова, О. Є. Психологічне здоров'я мігрантів: результати емпіричного дослідження [Текст] / О. Є. Блинова // Освіта регіону. – 2013. – № 2. – С. 244–248.

References

1. Kirilenko, Ja., Chumanskaja, E. (2011). Interdisciplinarnye aspekty migracii. Arhiv Nacional'noi' biblioteki im. V. Vernadskogo, 15/2 (55), 52–53. Available at: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_Biol/Tzhp/2011_2/pdf/52-53.pdf

2. Migracija v Ukraї'ni: fakty i cyfry (2011). Mizhnarodna organizacija z Migracii'. Kyiv: Predstavnytvo MOM v Ukraї'ni, 7.

3. Shhorichna Dopovid' pro stan dotrymannja ta zahystu prav i svobod ljudy ny v Ukraї'ni Upovnovazhenogo Verhovnoi' Rady Ukraї'ny z prav ljudy ny: Postanova Verhovnoi' Rady Ukraї'ny vid 05.04.2011 roku № 3194-VI (2011). Golos Ukraї'ny, 35, 23–29.

4. Sljusarevs'kyj, M. M., Blynova, O. Je. (2013). Psihologija migracii'. Kirovograd: Imeks, 242.

5. Jurcenjuk, O. S. (2014). Osoblyvosti likuvannja psyhotychnyh psyhichnyh rozladiv u zhinok – trudovyh migrantiv. Molodyj vchenyj, 1 (04), 190–192. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_1\(04\)_44](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_1(04)_44)

6. Koljanov, V. B., Borjak, V. P., Barnash, N. V., Mihajlenko, L. V. Nekotorye osobennosti psihologicheskoi adaptacii migrantov. CMI. Available at: http://migrocenter.ru/conferences-kavkaz-m_kavkaz030

7. Koval'chuk, A. Psihologichni naslidky trudovoi' migracii' dlja migrantiv ta i'hnih simej. Available at: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16855/1/26-Kovalchuk-210-216.pdf>

8. Haustova, O. O. Psyhosocial'na rehabilitacija: problemy i shljahy vyrishennja. Arhiv psyhiatrii', 21 (2), 36–42.

9. Sobchik, L. N. (1990). Metod cvetovyh vyborov – modifitsirovannyj vos'micvetovoj test Ljushera. Moscow: MKC, 88.

10. Blynova, O. Je. (2013). Psihologichne zdorov'ja migrantiv: rezul'taty empirychnogo doslidzhennja. Osvita regionu, 2, 244–248.

*Рекомендовано до публікації д-р мед. наук, професор Марута Н. О.
Дата надходження рукопису 06.05.2016*

Венгер Олена Петрівна, кандидат медичних наук, доцент, кафедра неврології, психіатрії, наркології та медичної психології, ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського», вул. Майдан Волі, 1, м. Тернопіль, Україна, 46001
E-mail: or_venger@mail.ru

УДК 579.2:616-094[616.2:616.3:616.5:616.6]

АКТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ТЕРАПИИ ВУЛЬВОВАГИНИТОВ С УЧЕТОМ АНТИБИОТИКОРЕЗИСТЕНТНОСТИ ИНФЕКЦИОННЫХ АГЕНТОВ

© Г. М. Бондаренко, С. К. Джораева, А. К. Кондакова, О. А. Лященко, Ю. В. Щербакова, Н. В. Соболев

Цель исследования: изучение качественного состава и показателей чувствительности к антибиотикам разных групп биоты влагалища у пациенток с неспецифическими вульвовагинитами. Состав вагинального микробиоценоза характеризовался преобладанием представителей семейств Enterobacteriaceae и Staphylococcaceae. Лечение неспецифических вульвовагинитов должно проводиться индивидуально с учетом данных определения чувствительности выделенных возбудителей к антибиотикам различных групп
Ключевые слова: неспецифический вульвовагинит, микробиоценоз, условно-патогенная микрофлора, чувствительность к антибактериальным препаратам

Aim of research: the study of qualitative composition and parameters of sensitivity/resistance to antibiotics of the different groups of biota of the low parts of genital tract in patients with nonspecific vulvovaginites.

Methods of research: 242 women 18–47 years old underwent clinical-laboratory examination on the base of clinic and department of sexually transmitted infections SI “Institute of dermatology and venereology, NAMS of Ukraine”. They were divided in two groups: 1st group – 205 (84,7 %) patients with clinical and laboratory signs of vulvovaginitis; 2th group (control one) – 37 (15,3 %) clinically healthy women. All patients, included in the research, underwent the complex of laboratory examinations according to the regulative documents of HM of Ukraine.